

CULTURA CREȘTINĂ

APARE, CU EXCEPȚIA LUNILOR IULIE ȘI
AUGUST, LA 10 ȘI 25 n. A FIECĂREI LUNI.

<p>Abonamente: Pe un an: cor. 10. Pe 1/2 an: cor. 5. În străin.: cor. 12. Numărul 50 bani.</p>	<p>REDAȚIA: Dr. Ioan Sâmpăleanu, Ștefan Roșianu, Dr. Alexandru Ni- colescu, Dr. Alexandru Rusu și Dr. Ioan Coltor.</p>	<p>Redacția și Admi- nistrația: »Cultura Creștină«. Balázsfalva.</p>
--	---	--

Orfelinatul dela Blaj.

Sunt zilele nenorocirilor zilele noastre. Sunt însă și zilele, cari ne-au mișcat inimile și ne-au silit să luăm măsuri de întărire sufletească, uitate și desconziderate în vremuri de pace și mulțumire. Glasul plângător al orfanilor rămași după cei pierduți pentru totdeauna, a fost de astădată trimbița de foc, răscolitoare de conștiințe adormite. Plânsul miilor de copilași, ajunși fără scut, fără sprijin și fără ajutor a fost în stare să pătrundă până în fundul sufletelor noastre. Plânsul lor sfășietor s'a împreunat cu glasul stâns al șiroaelor de sânge românesc scurs prin lung-largul câmpiilor de bătaie și voește stăruitor, voește imperativ și cu o amărăciune amenințătoare de blăstem: caritatea noastră.

Sângele umed din tranșee nu voește să se usuce, ci închiegat pe pietrile împrăștiate de gloanțe de tun pe câmpul de luptă, așteaptă mai întâi să sece lacrima din ochii curați de copii ai pruncilor ajunși fără tată.

Inimile noastre de piatră să fi fost, nu ar fi putut rezistă acestui glas. Inimile noastre s'au înmoiat. Sufletele noastre s'au aprins de dragoste și s'au strâns de milă. Și am amestecat lacrimile noastre cu lacrimile orfanilor. Și am amestecat jertfele noastre cu jertfa supremă a celor morți în războiu. Morții și-au cerut prinosul din recunoștință. Cei vii nu pot să nu li-l ofere din adâncul sufletului. Eroii își voesc răsplata pe deplin meritată. Neamul din cari a ieșit sămânța lor voește să li-o dea din belșug.

Așă voește inima. Așă așteaptă iubirea. Așă pretinde echitatea. Așă poruncește Dumnezeu!

La Sibiu a prins rădăcini ideea înființării unui orfelinat gr.-oriental. La Blaj s'a simțit necesitatea creării unui orfelinat gr.-catolic. Aceste două orfelinate nici ele nu vor putea satisface lipsele noastre actuale. Sunt însă primele inele din lanțul de aur menit să încâtușeze în legăturile dragostei toată suflarea românească.

Nu voim să scormonim în aceste șire de o sfântă sărbătoare opăceala sfătoasă, „imprudentă și neoportună“ a cutărui om sau organ de publicitate, care pretinde să aducă la rezon „înțelepciunea umoristică“ dela „Telegraful“ a Sibiienilor și mentalitatea scâlciată a celor dela „Cultura Creștină“ și dela „Unirea“ din Blaj. Impotriva acestei „porniri pătimăse“ grăiește îndeajuns cercularul adurmitului mitropolit dela Sibiu, grăește și concluzul arhieresc adus aici la noi și în special gestul princiar al I. P. S. Sale Mitropolitului Mihályi. Meminisse juvabit!

Ne avem așadar și noi orfelinatul nostru!

Căminul de ocrotire al orfanilor de eroi s'a ridicat și între noi. Bucuria noastră nu are margini, cu atât mai vârtos, că în coloanele noastre s'a născut mai întâi în lumea tiparului ideea sfântă. Bucuria credincioșilor bisericii noastre va fi și mai mare. Undele ei însă vor fi talazuri de ape mari numai în inimile soldaților depe front și în sufletele mamelor rămase acasă. Aceia vor închide în liniște ochii, aducând jertfa de sânge, că acasă se înalță fumul de tămâie al celei mai curate jertfe de dragoste. Aceste își vor odihni mai mângăiate pe perna udă de plâns fruntea îngândurată, că și la Blaj s'a aprins jarul pe altarul celei mai sfinte jertfe de pace.

Ne avem așadar și noi orfelinatul nostru!

Gândul acesta să străbată ca o scânteie de fulger întreg cerul, ce ocrotește satele și cătunele românești, să aprindă inimile tuturor și să le facă primitoare de jertfa ce li-se cere; nu numai, — să le facă dornice de jertfa cea mai sfântă, pe care o pot aduce.

Preoțimea noastră în special are să fie apostolul acestei dumnezeiești evanghelii. Cu vorba, cu îndemnul, cu pilda, mai ales cu pilda, să fie motorul întregii mișcări de caritate, ce s'a pornit între noi. Miruiții Domnului să se facă vrednici de slujba, pe care Hristos le-a încredințat-o. Ei să fie, cași până azi,

preoții cu crucea în frunte în lupta nouă, în lupta minunată, în lupta sfântă a iubirii de lege și neam.

Și aceasta o vor face cu drag, observând, că în fruntea lor stă figura venerată a marelui lor Păstor. Și-a adus aminte Înalt Preasfințitul, că orfanii fiilor săi sufletești sunt cele mai scumpe odoare încredințate grijii sale de Domnul, căror în primul rând El le este părinte. Inima sa nobilă nu a rămas o clipă la îndoială, dacă trebuie sau nu să primească la sine pe acești nevinovați mielusei din turma lui Hristos. Cu un admirabil gest a așezat peatra de temei al orfelinatului dela Blaj. Cele 20.000 cor. în aur săpate adânc la bazele acestei creștinești instituții, găsesc un loc strălucit pentru mitropolitul Victor în galeria mărețelor figuri ale înaintașilor săi. Vor tremură de bucurie spiritele mari ale lui Vancea, Șuluț, Bob, Maior, Rednic, Aron și Clain, că urmașul lor în scaunul arhieresc al Blajului le-a știut atât de bine evolua gândirea, le-a știut atât de frumos urmă exemplul, le-a știut atât de creștinește sfinți amintirea.

Veniți dar toți fiii credincioși ai bisericii noastre să ne înrolăm cu credință sub aripa desvâlțată a flămurei înălțate de mâni arhieresti! Veniți să alinăm dureri și să ștergem lacrimile! Veniți cu toții: preoți și mireni, prelați și clerici, să mângâiem inima scumpei noastre biserici, să întărim nădejdea mare a neamului românesc! Așa să fie!

REDACTIA.

Un preot.

(Schiță.)

In amintirea lui Petru Simu.

I.

In ziua aceea de Iunie o larmă cumplită bubuia în seminarul de clerici: să mai fi avut ferești pe câte aveă, toate deschise, și n'ar fi fost de ajuns pentru a împrăștiă peste micul orașel, peste grădini, veselia din lăuntru. Eră sfârșit de an, se începeau vacanțele mari de vară, și omul până e tinăr remâne tot copil: poate aveă bucurii mari, adânci, din nimica toată. Clericii din anul al patrulea, cari părăseau pentru totdeauna seminarul, deși erau declarați oameni cu instrucția și educația terminată, erau tot așa de veseli și lărmuitori ca și ceilalți mai tineri, ba, în salturile pe scările singurului cat, îi și întreceau. Erău mai grăbiți pe semne.

Superiorii, obișnuiți cu astfel de exerciții de voce și de salt, nu le luau în nume de rău isbucnirea asta de vieață, de mulțumire, de fericire, poate nici nu auzeau, în chiliile cu pereții groși, cum fierbe seminarul, cu atât mai vârtos că erau cuprinși cu primirea clericilor cari au mântuit cu bine cei patru ani de seminar, le împărțeau cele din urmă sfaturi pentru vieață.

Câte doi, câte patru, cum se nimereau, intrau să-și iea rămas bun clericii cei bătrâni dela cei cari îi conduseră pe cărările științii și a mântuirii atâția ani. Rectorul, cei doi prefeți, duhovnicul mai ales se pricepeau de minune ce merinde de drum să le dea, și clericii ieșiau din chiliile lor destul de triști și de schimbați la față. În schimb din odaia vicerectorului ieșiau îmbujorați, cu ochii plini de străluciri, și pentru vinul vechiu cu care bătrânul superior îi cinsti de ducă, și pentru glumele cu cari îi tractă. El voia să știe despre fiecare cam după ce parohie și după ce logodnică fuge gândul și inima fiește căruia, și, în fața lui clericii nu puteau să nu-și descopere toate tainele: aveà o inimă de aur bătrânul.

Numai cu Vasilie Dan nu putu ajunge vicerectorul la nici un luminiș, și doar lui Vasile i-ar fi fost mai ușor să se destăinuiască, pentrucă venise singur la superior. Ca de obicei el rămase în urma celorlalți, și colindă singur pe la superiori pentru ca să-și iea rămas bun. Lui nu-i plăcea să alerge, nu-i plăcea să se îmbulzească.

— Ei bine, dar dacă nu știi încă nimic, cum ai de gând să-ți începi vieața? Vezi, toți ceilalți, iau pe sigur cutare sat, cutare fată; știu eclejia cât e de mare și mireasa cât e de bogată. S'au interesat și până acum, s'a pus o vorbă pentru ei. Așà, fără nici un început, îți va fi greu tinere.

Vicerectorul îi vorbi cu părere de rău, cu durere, ca și când el ar fi vinovat, că Vasilie Dan iasă în lume și nu știe încătrău să apuce.

Însă clericul îl privi cu ochii lui albaștri, iluminați parcă, și fața lui albă se îmbujorà: „Ori unde părinte, și oricum. Unde mă vor trimite. În slujba noastră nu poate fi alegere“. Bătrânul zimbă cu bunătate.

— Crezi că desigur te vor luà în socotință fiind între clericii cei mai buni, și te vor pune într'o parohie bună. Pentru aceea zici: ori unde. Dar nu-i așà, iubite, în vieață nu-i așà.

În viață trebuie să ai un sprigin, o propteă dacă vrei să ajungi bine.

— Sprigin îl avem pe Dumnezeu răspunse clericul, și mai imbușorât la față. Bătrânul voi să zimbească din nou, dar ridicându-și ochii și văzând sfânta convingere și însuflețire ce se zugrăviă pe fața clericului, nu mai cutează, ci urmă să-l privească și să-l asculte cu încântare. Vasile se oprise numai pe o clipă, în cea următoare începî să-și apere convingerea cu o patimă de apostol. Superiorul nu auzise, patru ani, despre acest cleric decât vorbe bune, el însuș îl cunoștea ca pe un tânăr foarte talentat, dar nu avu prilejul să-l audă vorbind mai mult pînă acum, decât doar la predici. Il ascultă încântat, în vreme ce în inima lui se adună ceva tulbure și greu.

— Bine, dragă, toate aceste sunt bune... Dar ar trebui să rămâi tu aici, ai putea însufleți și educa generații. În lume însă ce vei face cu idealismul, cu însuflețirea? În lume!

— Voiu trăi din ele“, răspunse clericul.

— Așa se mai poate, dar să nu te aștepti la parohie grasă, la protopopiate! Vei trăi deci din idealismul tău, adevă din tine însuși. Nu știi, mi-se pare că nu ești încă destul de mare, ca să pricepi ce va se zică asta.

Clericul nu mai răspunse. O ușoară umbră de întristare îi căzu pe față, pe ochi. Se întristă că îl auzea vorbind așa pe superior? Intrezărea soarta ce-l așteaptă? Cine ar putea spune.

— Hm! Să presupunem că ajungi într'un sat cu două trei sute de suflete! Nici cui predică nu vei avea. Oamenii vin puțini la biserică. Să presupunem că vei avea o biserică mică, în care glasul tău de arhanghel nu va avea nici unde răsună. Nu va fi un chin, chiar dela început? N'ar fi mai bine să-ți pui ochii pe o parohie bună cu biserică frumoasă, și, de pe acum să ceri un sprigin dela cei mai mari? Nu-i cerșitorie nu-i îmbulzire, cum zici tu, ai cere cu toată dreptatea. Nu ești un cleric ca ori care altul, iată că-ți spun eu!

— Nu, părinte, nu! Așa ceva n'am să fac!

Și uimit că cutezase să vorbească atîta, să răpească atîta timp superiorului, se grăbi să-și iea ziua bună, și plecă urmat de privirile triste ale bunului bătrîn.

După cinci ani clericii cari părăsiră anul acesta seminăru-l, își dădură o întâlnire, după cum le-a fost înțelesul. Nici unul nu lipsi din cei patrusprezece. Lângă un pahar cu vin poveștile ținură până târziu noaptea. Câte nu aveau să-și spună. Fiecare aveă cu ce se lăudă, dar mai ales fiecare aveă de ce se plânge. Câte mizerii nu le-a pus vieața în față.

Numai Vasilie Dan eră scump de tot la vorbă. Nu avu nimic de povestit, și răspundeă numai la întrebările ce i-se puneau.

— Ești mulțumit cu parohia, Vasile?

— Mulțumit!

— Cum, Doamne sfinte, poți fi! E sat pentru un moralist, nu pentru un cleric.

— Și noi suntem tot numai preoți ca și ei.

— Și n'ai de gând să ceri parohia... N.?^a Chiar atunci eră dată în concurs o parohie bună.

— N'am de gând.

— Ei comedie! Vrei să îmbătrânești acolo! Se vede treaba că oamenii din sat sunt foarte buni.

— Ca peste tot locul.

— N'ai avut neplăceri cu ei?

— N'am avut.

Nici unul dintre cei de față nu l-au crezut însă pe cuvânt, mai ales unde-l văzură că dintre toți era cel mai subțire îmbrăcat, și nici de pe fața cu culoare pământie nu se vedeă să-i meargă așa de bine. Doi-trei erau cari îi cunoșteau mai de aproape împrejurările în cari trăește, și dela aceștia aflară în grabă toți că Vasile Dan o duce destul de greu. Aflară chiar că, înainte cu doi ani, fusese greu bolnav. Mai știură că are doi copii și că eclezia nu-i face nici patru jughere. Dar cum aflară așa și uitară amănuntele vieții lui, fiecare era preocupat de el însuș.

II.

După douăzeci de ani de slujbă preotească, sinodul de primăvară din protopopiat îl află pe Vasilie Dan în acelaș sat. Nime n'ar mai fi recunoscut în el pe clericul de odată. Slăbise, îmbătrânise. Dar nime nici nu-i aveă grija, nimănu-i era bătătoare la ochi schimbarea lui: cei mai mulți preoți din protopopiat erau nou veniți, mai tineri ca el: așa-l apucară. Apoi Vasilie se strecură totdeauna printre ei parcă anume ca să

nu-l bage nime în seamă. La sinodul acesta aveau să aleagă notar tractual. În sufletul său Vasile crezută că pe el îl vor alege, fiindcă eră cel mai bătrân teolog în protopopiat. Nu râvneă la cinstea asta, dar credea că așa se cuvine acum odată.

Sinodul se ținu în școală și Vasile Dan șezută în banca cea din urmă, singur cuc, și așteptă, după isprăvirea celorlalte lucrări ale sinodului, rezultatul votizării pentru postul de notar tractual.

Nu căpătă însă decât un singur vot. Reuși unul tinăr de tot, care dădeă mereu târcoale în jurul protopopului.

— Bun?“ întrebă protopopul după ce se numărară voturile.

— Bun“, răspunseră preoții în cor.

— Bun“, se auzi și vocea cam răgușită a lui Vasile Dan.

— Ba să am iertare, domnule protopop și iubiți frați. Nu-i bun!“ se auzi un glas puternic, plin de mânie, și părintele Isidor, cel mai vechiu de ani și de slujbă — dar preot de legea veche, cu învățatură mai puțină — se ridică din scaun. „Avem aici un om, avem aici un preot care plătește mai mult ca noi cu toții la olaltă. Mă rog, nu fie cu supărare, nu vreau să jignesc pe nime, dar spun adevărul. Suntem vecini cu satele și știu ce vorbesc. Pe deasupra păstorește de douăzeci de ani în protopopiatul acesta.

— Cine-i? Care-i?“ întrebă deodată mai multe glasuri.

— E fratele Vasile Dan. Mă mir că dumneavoastră nu știți nici atâta.

Bărboșii își întoarseră fețele spre banca din urmă spre care priviă popa cel bătrân. Cei mai mulți rămaseră însă desiluzionați când văzură pe acel neînsemnat preot, slab, abătut, care nici nu cuteză să se uite în ochii lor.

Protopopul îndrugă câteva vorbe, că „așa-i, are dreptate părintele, e cel mai bătrân“. În urmă îl întrebă deslușit pe Vasile Dan.

— Voești, Sfinția ta să mai votizăm odată?

— Nu. Sunt mulțumit cu alegerea“, șopti Vasile.

III.

Dupăce împlini douăzeci și cinci de ani de preoție, nu mai pută scăpă de gura preutesei și alor doi-trei prietini, și ceru un protopopiat. Aveă șase copii și toți pe la școli, mai mari sau mai mici, dupăcum îi pută împărți. Ajunsesse de mult să-i iese

vorba românului, părul prin căciulă. Dar nu s'a plâns niciodată la nime, nici chiar preutesei. Când îi eră mai greu, își avea veșnica lui mângăere și întărire: intră în biserică și înaintea altarului se deșteptă un suflet tinăr și plin de credință, care-l făcea, când părăsea casa Domnului, să-și simtă și trupul trudit tare și tinăr. Un prietin bun, avocat, fără să-i spună nimic, se duse și colindă pe cei mari în locul Vasile, stăruind să-i dea protopopiatul.

Puțini din cei mari își aduseră aminte de preot, și chiar aceștia foarte cu greu. Poate dacă mai trăia vlădica ce-l admiră când ținea strana la biserică, și-ar fi adus el mai ușor aminte decât ori care altul. Inșă și cei cari își aduseră aminte de el, remaseră surprinși de insistința avocatului.

— E bătrân și mai e și bolnăvicios, nu-i pentru el protopopiatul ăsta. Avem lipsă de om harnic, întreg și sănătos.

Advocatul nu-i spuse nimic părintelui Vasile despre felul cum a fost primit de fețele cele mari. Preotul, credea și acum că-i vor da ceea ce cerut, nu pentru alta, ci fiindcă simția în inima lui că așa se cuvine. Când însă ceti pe rezoluție scurtele șire, prin cari se spunea că cererea lui nu se poate împlini, nu simți nici o mânie, nici o descurajare, ci numai o adâncă părere de rău, că ascultase de soție și de prietini și competase. Ii eră rușine nu pentru că nu reuși, ci pentru că își înaintă rugarea.

Nu spuse la nime ce a pățit, decât preutesei, de care nu putu scăpa să nu-i descopere.

Vezi bine, ea, nu se putu împacă așa ușor cu soartea.

La patru săptămâni dela primirea rezoluției, Vasile Dan se îmbolnăvi din nou. Căpătă, dela o înmormântare, o pneumonie acută și în șase zile își luă catrafusele de pe lumea asta.

Bătrânul preot din vecini, care-i luase apărare în sinod, fu duhovnicul părintelui Vasile. După ce-l împărtăși, bunul om începû să-l mângăie, să-i dea nădejde.

— Firul meu s'a rupt de acum, frate, părinte, dela vieața aste eu nu mai aștept nimic de acum", zise bolnavul.

— N'ai prea așteptat multe, nici până acum", suspină bătrânul. „Cine așteaptă ceva și umblă să capete.

— E adevărat, dar nu-mi pare rău. Toate le-aș fi lăsat acum aici, averi, ranguri.

— Adevărat-adevărat, dar copiii, familia Sfinției tale, ar fi rămas mai în siguranță.

Bolnavul tăcù un restimp, ochii i-se umplură de lacrimi.

— Adevărat părinte, dar siguranța viitorului tot numai în mâna lui Dumnezeu este.

Convorbirea aceasta din urmă cu Vasile Dan o spuneă bătrânul preot tuturor celor veniți la înmormântare. Și nu uita să adaugă: „De un om ca el ar fi trebuit să se îngrijească alții. Sunt oameni cari îs vrednici să le poarte alții de grije, căci sunt cei mai buni, mai drepți și nevinovați ca copiii, și chiar de aceea nu știu trăi în lumea asta. Ori dacă nu, dacă și ei sunt lăsați la îndemnul și puterile lor, ar trebui cel puțin să rămână singuri. Să nu se căsătorească“. Iși netezea barba albă, vărsă o lacrimă privind orfanii și adăugă apoi încet: „Dar cine știe, poate tot mortul are dreptate: viitorul e în mâna lui Dumnezeu.

ION AGĂRBICEANU.

Chestii privitoare la starea materială a preoțimii noastre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj (II. Articol final.)

3. Benefeciile noastre.

Amăsurat celor espuse în capitolul „preoții și dotațiunea lor“ din monografia pâr. Ioan Boroș (monografie de mare valoare, pagubă, că nu s'a modificat manuscriptul după stările de azi ale diecezei!), dotațiunea preoțimii din dieceza Lugojului, ca a oricărei alte preoțimi, constă atât în părțile banatice, cât și în cele transilvane: din folosirea pământurilor bis. destinate spre acest scop („eclejie“), din lecticale și zile de lucru, din stole, în fine din retribuții în bani în câteva parohii cu colonii industriale în comitatul Hunedoarei. Toate emolumentele din o parohie sub titulele de mai sus, socotite laolaltă fac așa zisul venit congrual; acesta se întregește din visteria statului, în caz de lipsă, la 1600 resp. 800 cor., căreia i-se adaug întregirile sub titula de „cvincvenale“ în felul cunoscut. Toate acestea laolaltă formează beneficiul parohial.

Dat fiind deci, că puține parohii sunt fără întregire de la stat, la noi norma statorită e, că un beneficiu parohial să facă pe an cor. 1600 și cvincvenalele, adică din aceasta sumă să trăiască un preot cu familia lui. Că suma aceasta cât e de

departe de a corăspunde exigențelor, e foarte ușor de satorit. Preotul e un oficial public cu cvalificație academică, la o treaptă egală cu pretorii (nu cu notarii sau cu plutonierii de jandarmi), cu medicii, advocații, profesorii, înghinerii, advocații, ș. a. Acum să ne gândim, că sunt advocați, cari și azi fac încasări lunare de netto 2000 cor., că afară de profesori, față de cari soartea încă a fost mai cruțătoare la salar (ei au însă avantajul, că-și pot crește familia acasă!), toți ceilalți oficiali au salare, resp. beneficii (chiar și notarii cercuali) dela 3000 cor. în sus: ne putem închipui, ce greu se simte preotul în o atare societate. La noi la minele de cărbuni d. e., un ocnar sup. (főaknász, Obersteiger) are salar fundamental ca. 2500 cor., tantiemă. etc. 50% = 3750, apoi încălzit, luminat și magazine (consum). Un băieș (miner) de profesie (vájár, Hauer) face lunar 180—220 cor. plus încălzit, consum, cvartir, grădină. Nici unul, nici altul însă nu face avere ori lux, căci societățile industriale nu pentru a răsfăță pe oameni le fac emolumente, ci întrucât sunt strict necesare.

Deci absolute nu trebuie să insistăm asupra dovezilor, întrucât congrua noastră de 1600 cor., ca normă principiară, e iluzorică, ba e chiar contrară demnității statului preoțesc. Aici numai o împrejurare mai ajută: că norma aceasta e mai mult teoretică și din caz în caz, în cele mai multe parohii, venitele preoțești fac mai mult, decât s'a putut lua în fasiunea congruală și asta nu din altă cauză, ci pentrucă acolo nu s'au putut lua, decât — la stole — cele cu strictă bază de drept și după un calcul mediu, ce se aveă atunci; la pământuri: venitul satorit după o cheie, care cu prudentă chibzuială a fost satorită din partea celor competenți. Așa se întâmplă, că, afară de parohiile, unde nu e nici sesie par., nici venit stolar, congrua reală a preoțimii se deosebește binișor de norma asigurată prin legea statului și avem parohii cari se pot numi de cl. I. cu venit de ca. 4000 cor., cele de cl. II. cu ca. 2600—3400, de cl. III. cu 2000—2600 cor. Cu venituri de peste 4000 cor. nu cred să avem parohii în sine, poate combinate cu oficii protopopești.

Ce este însă și cu 4000 cor. venit, în timpuri normale, un preot, care trebuie să poarte 3—4 copii la școală, unde, fără îmbrăcăminte și alte spese, nu se ajung anual 600 cor. de copil; apoi susținerea căsiei, îmbrăcarea onestă a preotului și familiei de acasă, și altele multe.

Precum vedem, starea preoților noștri nici în timpuri normale nu e de invidiat.

Am relevat acestea, ca niște constatări simple, departe având gândul de a da expresiune vre-unei nemulțumiri ori de a recrimină. Vina pentru modestele noastre stări materiale nu o poartă nime. Nu poporul, căci el nu poate face preotului venite de unde n'are modru; nu biserica, căci ea nu e răspunzătoare pentrucă la noi nu s'au format parohiile după un principiu mai sănătos, și că adecă am fost desbinați; nu statul, căci el la noi nu a luat averile bisericesti, ca să fie răspunzător pentru subsistența preoțimii. Vina o au numai și numai împrejurările, așa-numitul „destin fatal“, care a fost totdeauna „planeta“ rea a neamului nostru.

4. Războiul.

Cu toții cunoaștem și simțim efectele războiului asupra „mirenimii“: scumpete generală în toți articolii de necesitate pentru traiu. S'au scumpit *viptualele*. Chiar când scriu rândurile acestea, citesc raportul despre conferința ținută la Budapesta, sub prezidenția dlui Lányi Leo, din partea reprezentanților tuturor organizațiilor interesate, în cauza unui memorand la guvern contra scumpetei generale. În aceasta conferință s'a statorit, că în calcul mediu viptualele s'au scumpit la noi, sub durata războiului cu 130% (deși sunt articoli de prima necesitate, ca unsoarea, carnea, ouele, la cari scumpirea e 200—400%), adecă, după calcularea, ce ni-se ofere, viptul unei familii de muncitor costă pe săptămână în loc de cor. 25'86, cor. 49'08. — S'a scumpit marfa *industrială*, articolii de manufactură și pielărie, deci cele de lipsă pentru îmbrăcăminte omului. Scumpirea aici face în mediu 200%. S'a scumpit, și alocurea lipsește cu desăvârșire, materialul *combustibil*. Și aici putem țineă o scumpire de 150—200%. S'a scumpit creșterea copiilor pe la școli; în fine, prin diferitele jertfe, ce se cer spre scopuri caritative-sociale, s'au înmulțit titutele de expense ale tuturor.

Intrucât a atins scumpetea aceasta de tot feliul preoțimea? La întrebarea aceasta nu putem răspunde fără anumite distingeri. Înainte de toate trebuie să deosebim preoțimea cu „eclejie“ (sesiune parohială) și cu lectical și zile de lucru de aceea, care n'are nimic în naturalii, ci toate emolumentele le are în bani gata. Sub acest respect sesiunea parohială e mare rubrică în ziua de azi. Dacă privim „Șematismul“ diecezei de

Lugoj de pildă, aflăm, că din cele 162 parohii 129 (deci 80%) au sesiuni parohiale în mărime de 1—111 jugh. Bine înțeles, nu toate sesiunile sunt la fel, deci nu reprezintă aceeași rentabilitate. Unele sunt pământ arător, altele fânaș, pădure, pășune și trebuie să se știe despre fiecare în concret, ce e, ca să se poată judecă emolumentul, ce-l are din ea respectivul preot. D. ex. alta sunt 7 jug. arător de cl. I. în Torontal și alta 57 jug. pădure sau munte în Câmpuluineag. Deci nu mărimea, ci calitatea sesiunii parohiale hotărăște.

Amăsurat acestei condiții putem constată, că acolo, unde preoții au sesiuni parohiale cu pământ arător resp. cari fac agronomie, aceia absolute nu se pot plânge pe urma războiului, căci nu numai că n'au să-și cumpere viftualele scumprite, ci încă ei pot vinde și cu prețurile crescute ale bucatelor (și vitelor) fac încă parale frumoase, cari îi răsplătesc pentru scumpetea de pe alte terenuri. Preoții, cari ce-i drept, n'au sesiune parohială, nu fac agronomie, dar au lectical în naturale, asemenea nu simțesc atâta scumpetea, în privința viftualelor.

Cu totul alta e starea preoților, cari toate le au în bani gata. Aceștia nu s'au înmulțit, dar spesele s'au înmulțit. Deși nu s'a verificat temerea, ce ne cuprinsese la începutul războiului: că nu vom mai avea dela cine și cum să încasăm competențele noastre, ba în privința stolelor s'a observat adesea o vioiciune neașteptată, totuș nu se poate zice, că războiul ar fi fost prea favorabil preoților. Eu cel puțin așa știu. Am o parohie eminent „stolară” (în care singurele izvoare sunt stolele și venitele stolare, pe lângă puțin lectical și clacă), și după însemnările minuțioase, ce conduc, pot constată, că anul acesta rubrica stolelor abiă cu 5.5% (nu cu 55!) e superioară celei din anul trecut. Ce e aceasta față de creșterea exigențelor cu 250%? Aceasta se explică prin faptul, că deși anumite funcțiuni s'au înmulțit, deci a crescut numărul stolelor, de altă parte a scăzut prin scăderea sau încetarea altor funcțiuni.

Deci preoțimea, care trăiește din bani gata, preoțimea dela orașe și din comune industriale, care însaș nu produce, ci e avizată la produsul scump al altora, e mai atinsă în privința scumpetei viftualelor. Iar în privința scumpirii celorlalte lucruri, toți deopotrivă suntem atinși și numai ceice înșiși se împărtășesc de rodirile scumpetei, preoții-agrari, aceia sunt recompenzați.

5. Ce e de făcut?

Regularea stării materiale a preoșimii noastre e o problemă de capitală importanță, dela a cărei norocoasă rezolvare atârnă mult soarta bisericii noastre în viitor. Cu aceasta nu vrem să zicem, că numai dela condițiile materiale ale bisericii atârnă nivelul moral al aceleia, dar armonia între ele e o recerință naturală. Ar duce prea departe o cercetare amănunțită în direcția rezolvării generale a problemei; mai presus de toate teoriile sunt faptele — și știm, că în dieceza noastră de Lugoj se deliberează în mod serios asupra lucrului și se plănuiesc lucruri mari — cari dacă vor veni, ne vor străluci zorile unui viitor mai frumos.

Nu vorbim deci despre acestea.

Sunt însă probleme, cari reclamă rezolvare chiar acum, în legătură cu războiul! Probleme impuse de timpurile actuale.

Cum s'ar putea veni în ajutorul preoșimii atinse de scumpetea oribilă a zilelor noastre?... Un lucru e mai presus de orice discuție: *trebuie* să se vină într'ajutor. Glasurile strigătoare ale celor ce nu mai pot suferi, exemplele triste, cum e și cel reprodus în introducerea acestui articol, arată, că preoșimea lipsită trebuie ajutorată.

Am zis: trebuie ajutorată preoșimea lipsită. Cu acestea am revenit la distincția de mai înainte, făcută între preoși și preoți: aceia, cari nu cumpără viftuale, ci încă ei vând; apoi aceia, cari n'au copii de crescut și cari sunt plini de copii. În alte privințe scumpetea îi atinge pe toți, dar împrejurările acestea formează o gradație specială între preoți.

Ajutorarea ar trebui să pornească dela însaș biserica, cum la noi toată afacerea cu salarizarea preoșimii după drept aparține singur bisericii. Deci unde se poate, credincioșii, parohiile, să vină într'ajutorul preoșilor prin votarea unor adausuri de scumpete. Cunoscând însă starea precară a parohiilor noastre, în puține locuri se va putea și aceasta. Ajungem deci la celalalt factor, care și până acum s'a simțit îndemnat să vină într'ajutorul stării materiale a preoșimii: statul. Acesta din motivele, din cari a aflat de bine să contribuie la subsistența preoșimii prin întregire congruală, din aceleși motive trebuie să se simtă îndemnat a susține și acum pe aceia, cari chiar în timpul de față sunt mai indispensabili statului prin multele feluri de servicii, ce le prestează între popor. „Misiunea lor de astăzi este deosebit de grea, pentru că ei sunt chemați să

mențină intact moralul neamurilor din țară, împotriva năpăstelor războiului. Ei mângăie și întăresc pe desperați, alină dureri, susțin încrederea, statornicesc liniștea, pacea, pretutindeni. La ușile lor bat întâi nenorociții, întâiele inimi cernite pe urma celor căzuți în războiu, întâii rămași pe drumuri din cel sat. Ei vrednicii slujitori ai altarelor, și mângăietorii jertfelor războiului, aleasa oaste ce luptă cu devotament, contra nenorocirilor și revoltelor sufletești față de soartă, ei merită în primul loc ocrotirea statului, beneficiarea trezorerii publice". („Ajutorarea preoțimii“, articol în „Românul“, nr. 247 din 25 Noemvrie 1915).

Cum ar putea ajutură statul pe preoți? Ca și pe ceilalți funcționari publici: dându-le anumite procente din salariu (nu din întregirea congruală), sau o anumită sumă, ca adaus de scumpete. Le-ar putea da, și poate mai bine ar fi, — adaus familiar după numărul pruncilor. Asta ar fi cea mai reală bază, căci cu cât mai multe guri mănă și se îmbracă la o casă, cu atât mai mare e lipsa.

Se prea poate, că, pe lângă toate solicitările, ce s'ar face statul să nu fie în măsură de a răspunde datorinței sale de a ajutură preoțimea cu adaus deosebit de scumpete. În cazul acesta tot mai sunt lucruri cari ar trebui făcute, realizând chiar acum unele vechi dorințe, și rectificând lacune neumplute până acum.

Atari sunt:

1. *Congrua* să se primească *anticipative*, în mai multe rate regulate, la termen fix. Când multor — poate celor mai mulți preoți ai noștri întregirea congruală le însemnează singurii bani gata, de cari pot dispune: se poate pricepe năcazul ce obvine din felul cum azi se primește acest ajutor. Ce interese ale statului, ce folos poate fi legat de acel sistem nesistem, după care se aplacidează și se primește întregirea congruală de preoțimea catolică în timpul de față? Zic, de preoțimea catolică, căci cea neunită și protestantă primește congrua anticipative. Noi o primim în felul următor. Când le vine aminte în minister, se asignează suma recerută, la Veneratul Ordinariat. D. ex.: în an. 1910 s'a asignat congrua sem. I. la 25 Iunie, a sem. II. la 30 Nov., în an. 1911 la 24 Maiu resp. 14 Oct., în 1912 la 2 Aprilie resp. la 22 Octomvrie, în 1913 în 15 Martie resp. 10 Oct., în 1914 iarăș mai târziu. Ce interes poate avea înaltul minister să o asigneze la timpuri atât de

nehotărîte? — Congrua asignată vine la Veneratul Ordinariat, de unde se lichidează, după ce, avizați fiind de regulă prin un circular tipărit, dela toți preoții au sosit deodată chitanțele vidimate prin oficiul protopopesc și însoțite de mandate postale corect timbrate. Acum se poate întâmpla, că până vin toate chitanțele dela preoți (negligenți totdeauna au fost), fără orice greșală, și până sosește congrua celui destinat mai trec 2 luni de zile, așa că eu primesc congrua, care anticipative îmi compete la 1 Iulie, chiar în 13 Ianuarie a anului următor. Acum să zicem, că eu așa fi avut în 1 Sept. să duc niște copii la școală ori pe 15 Oct. să plătesc o asigurare pe viață: eu la banii mei buni, la salariul meu just, n'am putut contă din cauza unui uz propriu urmat la acesta...

Mare neajuns e acesta. Odată, pentru că congrua vine atât de neregulat, încât niciodată nu știi, când să contezi la ea; apoi pentru că vine în rate semestrale. Dacă am primi-o barem de 4 ori pe an, ori lunar, ca ajutorul de stat al învățătorilor, ar fi cu mult mai bine. Nu demult am cetit un articol despre pensionari, în care se spune, că e de admirat, câte nu pot face acei oameni cu sume mici. Da, cu sume oricât de mici, dar venite regulat și la timp, îți faci mai bine socoteala, decât cu sume mari, întrate și ieșite fără sistem.

Deci ar fi bine, că chiar acum să se exopereze asignarea congruei anticipative și în mai multe rate. S'a scris deja destul în ziaristica noastră bisericească despre acest neajuns, dar cel mai bun argument acum este: greutatea traiului, scumpetea. Acestea impun oarecumva dela sine o soluție, care, în sfârșit, pe stat nu-l costă nici măcar un crucer.

Dacă congrua se asignează la termin fix, nu mai trebuie așteptat, până ce Veneratul Ordinariat avisează, ci fiecare preot pe acel termin ar putea să-și aibă chitanța, în regulă, la oficiul diecezan, care în 2—3 zile ar expedă banii. Acesta iarăș eventualele socoteli și-le-ar avea gata și n'ar trebui pentru acestea să se rețină salariile preoților. Dar chiar și dacă n'ar fi o chitanță în regulă, oare nu s'ar putea trimite banii? Oare fără subscrierea of. protop. Ven. Ordin. nu știe, dacă un preot e fungent ori ba? Oare recipisa postală nu e document despre primirea banilor, la caz că preotul ar denegă subministrarea ulterioară a unei chitanțe în regulă? D'apoi mandatele postale timbrate, la ce-s? Oare cassa centrală diecezană nu s'ar putea folosi de asignațiunile cassei de păstrare a poștelor?

2. *Anomaliile* cu întregirea congruală a preoților *bienaliști*, a celor ce urmează în *parohii* unor bienaliști, a *cvincvenalelor* din parohiile cu întregire congruală mai mare, să înceteze. Toate aceste anomalii le-a produs bisericii noastre acea considerație a statului, ca să fie cât se poate de cruțător față de preoțimea română, căci n'avea motive statul, să iee pentru bisericile neamului nostru atâtea jertfe asupra sa, câte ia d. e. pentru protestanți... Astăzi credem, că a venit timpul, ca să fim altcum judecați! Jertfele neamului nostru pentru patrie grăiesc destul de elocvent. Nu sfărături din masa domnilor săi, ci pâinea fiilor o cere acest fiu al patriei, neamul românesc din Ungaria! Numai cât este o zicală ungurească: „néma gyereknek az anyja sem érte meg a szavát“, pe copilul, care nu grăiește, nici mamă-sa nu știe, ce-l doare; trebuie să grăim, să ne mișcăm, în forma convenită să pretindem.

3. Asemenea credem, că e timpul potrivit și pentru dobândirea *altor beneficii*, ca paușal de cvartir, de cal, unde este lipsă! Nimic nu trebuie lăsat nerezolvat și neîncercat în timpul de față; poate va merge greu, poate unele nu vor reuși, dar noi să avem mângâierea, că totul am încercat și nu este nimic, ce am fi putut face și n'am făcut viei noastre.

*

Intr'o scrisoare a unui prietin citesc: „privesc luptele îndârjite, ce se dau, până și între servitorimea statului, în focul scumpetei oribile. La noi, parcă-s toți și toate de paie: nime nici un graiu. ‚Unirea‘... (aici scriitorul atinge rolul onorific, ce l-ar fi putut avea acest organ în afacerea de față a preoțimii); a trecut astfel și conferența episcopoească din Buda-pesta, pe semne fără nici o urmă specială...“

Nu știm, dacă consfătuirea Veneratului Cor episcopesc a avut sau nu ca obiect și chestiile de față; dar dacă nu le-a avut, vina suntem noi pruncii fără graiu. Dacă nime nu se plânge, de unde să cunoască Preasfințitii noștri arhieriei păsurile noastre. Am ținut deci să dăm la acest loc aceasta expresie a ideilor, ce ne preocupă, și rugăm pe bunii noștri Arhieriei să privească cu ochi milostivi la noi și la afacerile, pentru cari le cerem grațioasa bunăvoință.

Dr. NICOLAE BRÎNZEU.

Pentru exerciții spirituale.

— Rostul omului pe pământ. —

„Și aceasta este viața cea de veci, ca să Te cunoască pe Tine singur Dumnezeu adevărat, și pe care l-ai trimis, pe Isus Hristos.“ (Io. 17, 3.)

II.

Am zis la început, că scopul nostru e să cunoaștem pe Dumnezeu, să-l iubim, să-i servim și astfel să fim fericiți. Din cele de până aici am văzut că-l cunoaștem pe Dumnezeu; mai mult chiar: că nu se poate să nu-l cunoaștem; iar cei ce nu-l cunosc, sau, mai bine zis, cei ce nu vreau să-l cunoască sunt inescuzabili, sunt fără de răspuns, după cuvântul sf. Apostol Pavel, sunt vinovați de cel mai mare păcat, pentru că pe cum zice un vechiu scriitor creștin (*Tertulian*): aceasta este culmea blăstămăției, că nu voiesc să recunoască pe Acela pe care nu pot să nu-l cunoască („Haec est summa delicti nolentium recognoscere, quem ignorare non possunt“). Acum vă întreb, că dacă-l cunoaștem pe Dumnezeu, dacă cerul și pământul și sufletul nostru ne mărturisesc despre El, dacă, ceeace este mai mult, sufletul nostru se dorește după Dumnezeu și nu-și află liniștea, nici aici pe pământ, decât numai în El, putea-s'ar oare să nu-l iubim? Dar poate-se oare pune o întrebare ca aceasta peste tot?

Așa a stat odată marele sf. *Augustin* și a întrebat lumea întreagă: că ce este ce iubește el? Întrebat-a pământul și cele ce sunt pe pământ și acestea i-au răspuns: nu suntem noi Dumnezeu; nu ne iubim pe noi! Întrebat-a mările cu adâncimile lor și a primit acelaș răspuns: nu suntem noi Dumnezeul tău, caută deasupra noastră (Non summus Deus tuus, quaere super nos). Și atunci a întrebat văzduhul, și acela i-a răspuns: se înșală filozoful Anaximenes care socotea că aerul e originea a toate, că aerul e Dumnezeu (fallitur Anaximenes, non sum Deus). Apoi a întrebat soarele, luna și stelele, și și acestea i-au răspuns: nu noi suntem Dumnezeul, pe care tu îl cauți (neque nos sumus Deus, quem quaeris). În sfârșit, le-a întrebat sf. *Augustin* pe toate aceste făpturi alui Dumnezeu deodată: Mi-ați spus că voi nu sunteți Dumnezeul meu; ei bine, mărturisiți-mi atunci ceva despre El. Și atunci toate i-au răspuns într'un glas: *El ne-a făcut pe noi* (Ipse fecit nos); pe El să-l

iubești! Dar precum tot sf. Augustin zice, nu toți ceice privesc lumea așa cum a privit-o el capătă răspunsul și îndrumarea aceasta fericită de a iubi pe Dumnezeu, ci răspunsul și îndrumarea aceasta o capătă numai aceia, cari privind lumea văzută își vor ști pune întrebările și își vor ști da ei înșiși răspunsurile de lipsă prin judecata lor. („Nec respondent illa interrogantibus nisi judicantibus“ = nici nu răspund celor ce le întreabă fără numai celor ce judecă). De aceea sunt acum exercițiile acestea: să vă întrebați și să judecați și voi, ce ați iubit până acum și ce trebuie să iubiți de acum înainte. Ați iubit creaturile ori ați iubit pe Creator? V-ați iubit părinții, frații, surorile și celelalte rudeniile ale voastre? Foarte bine ați făcut; iubiți-i și pe viitor; Dumnezeu însuși a poruncit doar să vi-i iubiți, dar tot Dumnezeu pretinde, ca pe El să-l iubim mai mult decât pe părinții și frații noștri, zicându-ne: „Cel ce iubește pe tatăl său sau pe mamă-sa mai mult decât pe mine, nu este vrednic de mine“ (Mt. 10, 37). Vedeți lubiților, în aceste cuvinte ni-se arată în modul cel mai limpede, cât și cum trebuie să-l iubim pe Dumnezeu: mai pe sus de toți și toate. Și aceasta o poate face și cel mai mic dintre voi zicând din toată inima sa: „Doamne Dumnezeule, Tu știi că eu îmi iubesc părinții și frații, rudeniile, cunoscuții, pe mai marii și chiar pe vrăjmașii mei, — dar mai pe sus de toți și toate Te iubesc pe Tine și vreau să Te caut pe Tine, până ce mă voiu odihni întru Tine!“ Așa se rugă sf. Maria Eskobar din cea mai fragedă pruncie, decând a învățat a vorbi. Așa să învățați a vă ruga și voi. — Iubiți, poate, științele și artele? Foarte bine faceți. Trăim doar în veacul științelor, când toate popoarele parecă s’au luat la întrecere, ca să arete care ce poate produce? cu ce invențiuni și descoperiri să ușureze și facă mai plăcută viața de toate zilele? Și noi am văzut doar, că adevărata știință nu îndepărtează pe om dela Dumnezeu, ci din contră îl apropie, precum a apropiat pe Volta, pe un Ampère, pe Newton și atâția alții. — Tot așa și artele frumoase (poezia, muzica, pictura, sculptura și arhitectura), fiind și ele din cer cași sufletul omului, au chemarea măreață de a ridică sufletul la cer, la izvorul a toată frumusețea și armonia: la Dumnezeu. Aici încă trebuie să grijiți bine pentrucă unii oameni învățați și unii artiști greșesc foarte mult, când îndumnezeesc știința și arta, punându-omai pe sus de religiune și mai pe sus de Dumnezeu. Acestora să le aducem aminte de

frumoasele cuvinte ce le-a spus marele măestru creștin *Michelangelo* († 1564), care a fost arhitect, poet, pictor și sculptor într'o persoană și care a produs lucrări neperitoare în toate artele în cari numai a lucrat; să le aducem, zic, numai aminte, ce a zis el într'o poezie scrisă puțin înainte de moartea sa: că marmora și culorile nu pot să îndestulească sufletul omenească. Numai iubirea lui Dumnezeu cea nemărginită care și-a întins brațele pe sf. cruce, ca să cuprindă într'o îmbrățișare lumea întreagă, numai această iubire alui Dumnezeu, zice Michelangelo, e în stare să îndestulească sufletul omului. — Și aici trebuie să se zică cuvintele lui Dumnezeu din sf. Evanghelie: Cel ce iubește științele și artele mai mult decât pe mine, nu este vrednic de mine. Și apoi dacă nici științele, nici artele, ba nici chiar pe părinți nu-i iertat să-i iubim mai mult decât pe Dumnezeu, cu cât mai vârtos nu va fi iertat să iubim lucrurile, pe cari Dumnezeu nu numai că nu le permite, dar le oprește deadreptul: nesocotirea celor sfinte (purtarea necuviincioasă în biserică, la sf. rugăciuni, ori față de preoți), neascultarea de părinți și de mai mari, certele, bătăile, invidiile, batjocurile, detragerile, calumniile, minciunile, hoțiile (furturile), înșelăciunile apoi cugetele, poftele, vorbele și cu atât mai vârtos faptele oprite prin porunca a șasa și a noua. Nu uitați, și mai ales acum în timpul exercițiilor căutați a vă pătrunde în tot sufletul vostru, de marele adevăr de viață: că plăcerile trupului le dorește omul până a nu le aveă, iar după ce le are, i-se urește de ele și uneori se îngreșează de ele până la scârbă. Și ca să înțelegeți deplin acest adevăr, nu vă trebuie, nu știu ce filozofie: Unul fieștecare din voi știe că după ce și-a săturat o trebuință trupească oarecare, foamea ori setea d. p. până la un timp îi cade bine îndestularea acestor trebuințe, dar după aceea nu-i mai trebuie, și dacă se îmbuibă cu mâncare și beutură peste trebuințele sale, i-se face chiar greață. Așa suntem, vedeți, cu toate plăcerile materiale: le dorim până a nu le aveă; iar dacă le avem, ne urim de ele! Mai ales însă feriți-vă, Iubiți tineri, de plăcerile oprite prin porunca dumnezească 6 și 9, fiindcă acelea stâng lumina credinței din suflet, te fac sceptic, îți lasă o moleșală și o slăbiciune istovitoare în trup și suflet și te fac incapabil de orice lucru cum se cade, pe cum cu durere constată un scriitor francez (*Sainte-Beuve*) din zilele noastre. Vi-le spun pe toate acestea ca să vă dau prilej de a vă întrebă și de a judecă.

înși-vă: ce ați iubit până acum? Și cum ați iubit? Iubit-ați pe Dumnezeu mai pe sus de toate? Mai mult chiar decât pe părinții voștri? Ținut-ați la adevărurile credinței mai mult decât la toată știința, decât la toate artele? Și mai ales urit-ați, disprețuit-ați din tot sufletul vostru bârfelile (minciunile) necredinței, pe cum și cugetele și poftele nedrepte și neiertate? Să nu vi-se pară de loc prea grele poruncile aceste ale lui Dumnezeu, pentrucă dacă El ne poruncește ceva, ne și răsplătește însutit și înmiit, pe cum însuș ne zice în sf. Evanghelie: „Și tot cel ce a lăsat casa, sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă... pentru numele meu, însutit va lua și vieață de veci va moșteni“. (Mt. 19, 29) Și acum spuneți n'ar fi nebun unul care putând să aibă o baie întregă de aur sau de argint, se mulțumește cu câteva firicele de aur sau de argint? Sau unul care putând să se adape din izvorul cel mai curat, se mulțumește cu apa dintr'un pârâu urit? Sau unul care putând să aibă toată lumina și căldura soarelui s'ar mulțumi numai cu o rază? Așa suntem, vedeți, și noi când iubim cele pământești mai mult decât cele cerești; când iubim lumea cu plăcerile ei trecătoare mai mult decât pe Dumnezeu, atunci lăsăm baia de aur pentru câte un fir de aur fals, — lăsăm izvorul cel curat (pe Dumnezeu) pentru apa tulbure și tulburătoare de suflet a plăcerilor păcătoase, — ne alipim de creatură în loc de a iubi pe Creator. N'are oare sf. Scriptură dreptate, când numește păcatul (îndepărtarea dela Dumnezeu) nebunie? Și n'au drept să zică sf. Părinți, că orice ar iubi omul, afară de Dumnezeu, nu este vrednic de sufletul său?

Dar atâta încă tot nu e de ajuns. Dumnezeu așteaptă dela noi iubire și mai mare pentru iubirea cea nemărginită, cu care El ne-a iubit pe noi. Din iubire față de noi și-a trimis El doar pe unul născut Fiul Său, pe Domnul nostru Isus Hristos. „Nimeni n'are mai mare dragoste decât aceasta, ca să-și pue cineva vieața sa pentru prietini săi“ (Io. 15, 13). Vedeți, o astfel de dragoste ne-a arătat nouă Domnul Hristos: vieața Sa și-a dat-o pentru noi! — Spun misionarii, adecă călugării aceia cari lasă casă, lasă masă, lasă părinți, frați și surori, lasă patria iubită și se duc în fundul Asiei, al Africei, Americii, Australiei ori în altă parte uitată a pământului unde vestesc Evanghelia mântuirii unor popoare sălbatice; misionarii, zic, ne spun că aceste popoare rămân uimite, când aud din gura lor, cât de bun e Dumnezeu și câte bunătăți și bine-

faceri negrăite avem să-i mulțumim Lui și în uimirea lor adâncă: „Ce bun și vrednic de iubire este Dumnezeu creștinilor!” Iar când aud, că Dumnezeu a lăsat o poruncă deosebită de a-l iubi („Să iubești pe Domnul Dumnezeu tău din tot sufletul tău, din tot cugetul tău, din toată inima ta și din toată puterea ta”) rămân și mai uimiți și se întreabă: „Ei bine, cum? Poate-se oare, ca un om cu mintea întreagă să nu iubească pe Dumnezeu; ba încă să-i trebuiască o poruncă deosebită (cea dintâiu și cea mai mare), de a-l iubi pe Dumnezeu? Zi și noapte ar trebui să-i mulțumească creștinii Dumnezeului lor pentru multele și nemărginitele binefaceri ce le-au primit dela El!” Și apoi când aud mai departe tot dela călugării misionari, cât de răi și de nerecunoscători sunt atâția creștini, acești păgâni întorși de curând la creștinism, acești fii nestricați ai naturii isbucnesc în cuvinte ca aceste la adresa creștinilor: „O neam necredincios și nemernic! S'a stins în voi orice licărire a minții? Și ați pierdut din inimă orice tresărire, orice fior de nobleță, de iubire desinteresată?”

Nu știu cum se face, Iubiților, că ori de câteori citesc ori aud despre înflăcărata râvnă creștină a popoarelor întoarse de curând la Dumnezeu, îmi vin în minte totdeauna cuvintele de muștrare ale Mântuitorului către Evreii necredincioși, cari vor fi scoși din împărăția lui Dumnezeu și aruncați în întunecul cel mai dinafară, iar locul lor îl vor lua alții cari vor veni „dela răsărit, și dela apus, dela miază-noapte și dela miază-zi și vor șede în împărăția lui Dumnezeu”. (Lc. 13, 29) Și simțesc mai departe o muștrare și mai adâncă, când mă gândesc eu, ca Român, la neamul nostru românesc, care se mândrește cu aceea, că este unul din cele mai vechi popoare creștine din Europa, care a primit religiunea creștină înaintea Slavilor și înaintea Germanilor; care atunci, când s'a plămădit ca popor de limbă și naționalitate latină aici pe plaiurile Daciei, a primit totodată și religiunea creștină și anume în formă latinească, ba a încreștinat chiar și pe Slavi, la cari multe idei și cuvinte creștine sunt luate dela noi, dela Români, dar care în urma fatalului destin al istoriei noastre (destin deplâns de toți istoricii noștri cu inimă și cu înțelegere pentru lucrul acesta, începând dela Șincai și până la Onciul și Bunea) s'a rupt dela centrul unității creștine, s'a îndepărtat de leagănul credinței și naționalității sale, de Roma, și a ajuns în brațele unei biserici, care i-a luat totul și nu i-a dat nimic, sau numai

prea puțin, și mai ales nu i-a dat, și nu-i dă nici astăzi ce trebuie să-i dea: adevărat spirit creștinesc, care mântuește și ferește popoarele nu numai în lumea cealaltă, ci și aici pe pământ. Ți-se umple fața de rușine, când auzi ori citești, ce impresie face poporul nostru românesc Românilor și străinilor cu adevărate convingeri creștinești: jos superstiție și întunecime groasă ori religiozitate inconștientă, sus necredință și imoralitate, așa încât acest popor românesc, după spusa unui străin, care ne-a cercetat nu de mult, nici nu pare că ar fi fost vreodată atins de spiritul religiunii lui Hristos. Și vedeți tocmai aceasta este chemarea noastră cea mare: să ne pătrundem mai întâi noi și pe urmă să facem să se pătrundă și alții dintre conașionalii noștri de acest spirit creștinesc, de spiritul iubirii lui Dumnezeu și al deaproapelui, ca odată și odată, după voința Domnului Hristos toți să putem fi o turmă și un păstor. — Am zis de spiritul iubirii lui Dumnezeu și al iubirii deaproapelui, pentru că cel ce zice, că iubește pe Dumnezeu și urește pe deaproapele său, acela mințește, precum zice evanghelistul Ioan, căci cel ce nu iubește pe fratele său, pe care-l vede, cum poate să iubească pe Dumnezeu pe care nu-l vede? Și această poruncă avem dela Domnul Hristos: „Ca cel ce iubește pe Dumnezeu, să iubească și pe fratele său“ (1. Io. 4, 20—21). Da, așa este: Din aceasta trebuie să ne cunoască oamenii pe noi creștinii adevărați, dacă ne vom iubi unii pe alții și ne vom ajuta: „Intr'aceasta vor cunoaște toți, că sunteți ucenicii mei, zice Domnul Hristos, dacă veți avea dragoste între voi!“ (Io. 13, 35). Așa au iubit și așa au lucrat creștinii cei adevărați în toate timpurile și în toate locurile. Așa trebuie să iubim și să lucrăm și noi, ca văzând oamenii faptele noastre cele bune să preamărească pe Tatăl nostru cel din cer: atunci vom da adevărata dovadă, dovadă faptică, că-l cunoaștem pe Dumnezeu, că-l iubim, că-i servim Lui și astfel vom fi vrednici, să fim odată și noi fericiți. Amin.

IOAN GEORGESCU.

Insemnări.

Încă odată „Românul“ și orfelinatul sibiian. În legătură cu cele ce am scris în numărul trecut al acestei reviste despre orfelinatul bisericii noastre române unite și despre atitudinea

ce-o aşteptăm în viitor dela organul *partidului nostru naţional*, „Românul din Arad,—acest ziar, împotriva tuturor aşteptărilor, publică în Nr. său 28 (20 Februarie c.) un prim articol despre „istoricul orfelinatului din Sibiiu“, care se termină cu următoarele rânduri:

În această ordine de idei, ne-a măhnit foarte mult atitudinea unei reviste bisericeşti, care a avut imprudenţa să publice o notiţă absolut inoportună cu privire la orfelinatul românesc. Autorul ei, stăpânit după cum se vede de un şovinism incorigibil, aruncă şi de astădată fără nici un scrupul gogoriţa confesionalismului, umblând să zădărnicească — prin mistificarea faptelor — spiritul de solidaritate naţională din care trebuie să răsară orfelinatul neamului. D-sa — secondând umoristica înţelepciune a „Telegrafului Român“ — zeflemisează cu un cinism rău plasat toată propaganda pornită şi susţinută de ziarul nostru, pe care nu se sfieşte a-l acuza că e prea ortodox şi prea puţin unit. Cât de îndreptăţită este acuza aceasta, o dovedeşte însăş problema orfelinatului, care la insistenţa noastră specială a fost pusă de consistorul din Sibiiu pe baze absolut naţionale, eliminându-se exclusivismul confesional. Statutele pe cari le-am publicat în Nr. 15 al ziarului nostru, arată limpede, că în orfelinat vor fi primiţi orfanii de naţionalitate română, deci fără privire la biserica căreia se închină. Intocmai precum la şcoalele din Blaj, se primesc şi elevi gr.-or. ori la liceul ortodox din Braşov elevi gr.-catolici, aşa se va proceda şi la orfelinatul din Sibiiu. Astăzi când statutele s'au dat publicităţii, ori ce bănuială de confesionalism este spulberată. Şi ar fi un semn de extremă paupertate sufletească, dacă s'ar mai găsi un singur român, care nici în aceste zile negre nu s'ar putea ridica peste odioasele şi nenorocitele bariere confesionale; e destul de mare blăstăm pe neamul nostru această sfâşiere dureroasă, care a făcut să curgă în şiroae sângele frăţesc, şi de aceea suprema datorie a oricărui intelectual român este ca între toate împrejurările să cultive raporturile de armonie, de apropiere frăţească, întărind mai presus de legăturile confesionale, opera mare şi mântuitoare a solidarităţii naţionale. Căci numai ea poate da naştere instituţiilor, cari fructifică vieaţa şi energia creatoare a poporului românesc.

Chestiunea se pune deci limpede. Organul partidului naţional român, conducerea căruia este încredinţată astăzi dlui *Vasile Goldiş*, continuă a stăruî pentru un singur orfelinat la Sibiiu, anunţând în aceeaş vreme — în mod indirect — cea mai înverşunată luptă împotriva mişcării de a se înfiinţa un orfelinat şi în centrul provinciei noastre mitropolitane, la Blaj. O face într'o vreme, când şi din presa noastră unită şi (o ştim din informaţii private) şi din scrisori particulare ştie, că biserica noastră nu este învoită cu ideia unui *singur* orfelinat român greco-oriental la Sibiiu, ci se gândeşte foarte serios la pornirea unei mari mişcări în favorul unui al doilea orfelinat românesc unit în Blaj. Şi o face — remarcăm aceasta deosebit —

într'o formă, care nu poate să nu măhnească pe oricine își dă seamă, că organul partidului nostru național, și prin urmare *nu al dlui Goldiș*, trebuie să aibă cu totul altă ținută față de gândul nostru, pe cât de creștinesc pe atât și de *național*.

În „însemnarea“ din nr. trecut al acestei reviste arătam calm și foarte obiectiv, că orfelinatul plănuit la Sibiiu va fi pus, după intențiunile *singur* competente ale celor ce au hotărât înființarea lui, în serviciul bisericii gr.-orientale, și insistând pentru pornirea unei mișcări în favorul unui al doilea orfelinat, care să stea în serviciul bisericii unite, rugam redacția „Românului“ să-și schimbe frontul, pledând în viitor pentru ambele noastre orfelinate. Eram convingși, că o va face, fiindcă ni-se părea, că „R.“ pune altfel în joc chiar interesele proprii, de organ al partidului național român, care într'un mod atât fericit ne unește aproape pe toți Românii din această țară.

În schimb ce vedem! Ni-se spune, că suntem „stăpâniți de un șovinism incorigibil“, și că umblăm „să zădărniciim — prin mistificarea (sic!) faptelor — spiritul de solidaritate națională“. Plus că „ar fi un semn de extremă paupertate sufletească, dacă s'ar mai găsi un singur Român, care nici în aceste zile negre nu s'ar putea ridica peste odioasele și nenorocitele bariere confesionale“.

La toate invecitivele aceste ieftine, noi nu ne dimitem a răspunde în aceiași termeni. Nu avem nevoie de aceasta. Mișcarea noastră dela Blaj, care în două zile a dat un rezultat de *peste cincizeci de mii coroane* în favorul orfelinatului nostru, este cel mai grăitor răspuns, de care va trebui să țină seamă și „Românul“. Sperăm că o va face. Din partea noastră, lăsând orice supărare la o parte, îl mai rugăm chiar încă odată, să nu pregete a o face cu toată căldura.

Șirele aceste cuprind deci și acum o rugare, dar adaugem îndată: *ultima* noastră rugare.

Dr. Alexandru Rusu.

*

Mari pierderi după front. În 19 Februarie a. c. am călătorit cu învățătorul unei comune bisericesti alor 1300 locuitori români, toți în stare bună materială. Tovarășul meu de drum între altele mi-a comunicat cu adâncă durere, că în acest an școlar aproape nu s'a ocupat cu instrucțiunea, grasând între copiii morb epidemic, căruia au căzut jertfă 64 de vieți tinere. Cazul acesta nu-i singur. Istoria aceasta tristă s'a repetat și

se mai repetează în foarte multe comune. O statistică fidelă despre drăgălașii copilași trecuți la altă viață, în timpul războiului, ar pune serios pe gânduri pe oricine poartă la inimă interes pentru binele bisericii și al neamului nostru.

Tot ce avem mai bun, mai sănătos, mai puternic și mai curajos, dela 18—50 de ani, e pe câmpul de luptă, ori are să meargă acolo, întrecându-se în vitejie pentru patrie și tron părinții cărunți cu fiii lor fragezi. Ne-a rămas acasă numai „plânsul pruncilor, ... ticăloșia bătrânilor, lipsa orfanilor, părăsirea văduvelor, neajunsul săracilor...” Durere însă, că azi în multe locuri plânsul pruncilor nu se mai aude. Obrăjorii înbujuți ai acelor, despre cari se speră, că vor lua locul părinților și al fraților mai mari, rămași pe câmpul de luptă, ori că vor fi sprijin și ajutor invalizilor nenumărați ai războiului, — s'au veștezit și putrezesc în mormânt, fără ca alții să se nască în locul lor. Mortalitatea copiilor pe satele noastre totdeauna a dat un procent mare. Azi ne umple de serioase îngrijorări. Condițiunile igienice rele, între cari în general cresc fiii de țăran, la cari se mai adaug. în vremea aceasta de nefericire: ocupațiunile multe și grele economice ale mamelor, pentru cari nu pot îngriji nici ca mai înainte de fiii lor, alimentația mai sărăcăcioasă, scumpirea îngrozitoare a îmbrăcămintelor și încălțămintelor, din care cauză foarte mulți umblă rău îmbrăcați și încălțați, lățirea morburilor epidemice prin dese călătorii, ce le face poporul în scopul cercetării ostașilor din garnisoane și spitale, cum și debilitarea puterii de rezistență a copiilor în urma durerilor sufletești, ce le au pentru cei duși de acasă. — Toate aceste contribuie la pierderile mari, ce le avem după front în copilași, în nădejdea viitorului nostru.

Intre multele și grelele datorințe ale preoțimii și ale inteligenței noastre laice, loc de frunte trebuie să ocupe și grija de sănătatea și viața copiilor noștri. Să dea cât de des și cât mai multe povețe igienice poporului. Ivindu-se un morb epidemic între prunci, preotul să se informeze dela un medic despre metoda vindecării și tot ce se poate, să facă el, ales acum, când medicii sunt rari și foarte ocupați. În fiecare comună trebuie să fie destinată o casă pentru colerici. În casa aceea pruncii infectați de morb contagios s'ar putea izola și ar putea fi puși sub o înțeleaptă și părintească conducere. Participarea de aproape la înmormântarea unui reposat în morb epidemic și împărțirea pomenii trebuie interzise cu rigoare.

Cu un zel sfânt, cu un altruism laudabil și cu o învăpăiată iubire creștinească și părintească se vor scăpa mulți copilași din gura morții, pe cari îi va avea biserica și neamul pentru sprijinirea invalizilor și a bătrânilor și pentru umplerea rândurilor rărite de dușman.

Senior.

CRONICĂ.

Mitropolitul Blajului și chestia orfelinatului nostru. Pe lista de subscriere ce s'a deschis în favorul mărețului institut de binefacere plănuir în Blaj, Mitropolitul bisericii noastre române unite, P. S. S. Dr. Victor Mihályi de Apșia, s'a înscris cel dintâiu cu suma impunătoare de douăzeci mii de coroane, oferită în rentă de aur. Prin acest gest de adevărat mecenate, Preasfințitul dela Blaj, părintele cu adevărat iubitor al săracilor și orfanilor, a binecuvântat nu se putea mai rodnic temelia noului institut românesc de caritate creștină. Pe urma sumei oferite de dânsul, colecta s'a început în Blaj și se va urmă în întreagă provincia noastră mitropolitană, ba chiar și afară de cadrele ei, cu aceea însuflețire, pe care singur marile mișcări ale omenimii pot să o trezească în inimi. Lângă piatra pusă de dânsul, piatră cu adevărat unghiulară, se vor așeza ca astăzi, cu aceeaș căldură și însuflețire, sutele și miile de pietri și pietricele, ofertele clerului și ale întregului popor mirean, miile și sutele celor cu dare de mână alătura de filerii văduvelor și săracilor, și din toate va răsări ca mâine în toată splendoarea sa suprafirească rodul atât de nobil al milei creștine, sădite de Dumnezeu în inimile noastre.

Când încreștăm însă acest lucru, cade-se să mai fixăm, chiar dela început, încă un moment lămuritor din începuturile mișcării pentru înființarea orfelinatului nostru. Adânc convinși, că mișcarea aceasta, fără de aprobarea și patronarea ei din partea căpeteniei noastre bisericesti, nu va putea lua proporțiile ce i-se cuvin, ceice au plămădit ideea, au informat numai decât pe P. S. Sa despre mișcarea ce se plănuiește. Și un singur moment Preasfințitul nostru nu a stat la chibzuri, ci, binecuvântând cu dragă inimă gândul măreț și nobil, a promis chiar dela început tot sprijinul său material și spiritual.

Astfel mișcarea a putut fi pornită ieri cu cele mai bune nădejdi și poate fi astăzi ținută la suprafață cu deplină încredere în realizarea apropiată și sigură a idealului ce urmărește.

Meminisse juvabit! Redacția.

*

Primul ecou la ideea orfelinatului nostru. În 20 a lunii curente s'a ținut la noi în Blaj o mică adunare de consfătuire a inteligenței române de aici: în chestia orfelinatului nostru. Deși mai mult numai improvizată, ori poate tocmai pentru acest motiv, adunarea aceasta a fost o vie dovadă, că ideea unui orfelinat în Blaj al bisericii noastre române unite nu a stăpânit numai sufletul „unui șovinist incorigil“ (cum i-se pare „Românului“, parecă cu adevărat incorigibil), ci că este un gând mare și frumos al tuturor. De altă parte apoi adunarea aceasta a fost o clasică mărturie despre înaltele sentimente caritative, ce încălzesc inimile fiilor credincioși ai bisericii noastre.

Convocată pentru a orienta publicul din Blaj asupra hotărârilor comitetului de inițiativă, prezidat de canonicul *Dr. Vasile Suciu*, viceprezidentul „Asociațiunii“, și pentru a trezi un curent de propagandă în favorul ideii, consfătuirea aceasta intimă poate fi socotită ca simburile, din care se va desvoltă măreața instituție a orfelinatului nostru. După orientarea generală dată de prezidentul *Dr. Suciu*, s'a arătat din partea vorbitorilor că înființarea orfelinatului nostru este necesară (*N. Solomon* și *A. Ciura*) și că ea se poate face cu ușurință (*G. Precup*). S'a mai insistat apoi asupra atitudinii dușmănoase de până atunci a presei noastre naționale, cum și asupra felului cum ea va fi silită la o schimbare de front (*Dr. A. Rusu*), făcându-se pe urmă o apologie frumoasă a virtuții milei, pe urma căreia va răsări doritul cămin al atâtor orfani avizați la această milă (*Dr. Coltor*).

Insuflețirea cu care s'au spus toate acestea, și deosebit aceea cu care au fost primite, ne dă cea mai deplină garanță, că *proiectul de rezoluție*, adus în deplin acord cu cele vorbite, reoglindește opinia Blajului și credem a întregii noastre biserici. Tocmai de aceea suntem siguri, că cuvântul trup se va face, ridicându-se foarte curând aici în Blaj un măreț templu iubirii creștine.

Fiat, fiat! (ar.)

*

Chestia orfelinatului nostru în consistorul din Blaj. Ședința din 22 Februarie va fi pentru totdeauna memorabilă în analele consistorului nostru arhiepiscopesc. Atunci s'a hotărât, după serioase și animate discuții, înființarea „orfelinatului gr.-catolic român“, și în aceeaș ședință s'a căzut de acord asupra unei întregi serii de dispoziții menite să promoveze realizarea mărețului gând. Asupra acestora vom mai avea desigur atâtea și atâtea prilejuri să revenim în amănunte. De astădată ne mărginim la înșirarea lor taxativă.

Ele sunt următoarele: 1. Se fixează în amănunte cadrele și scopul orfelinatului plănuit, în sensul, că din orfanii de ambele sexe, ce vor putea fi adăpostiți între zidurile noiei instituții să se crească membri folositori bisericii și neamului în direcția economică, de comerț și industrie respective intelectuală, potrivit cu puterile singuraticilor orfani. 2. Pentru a asigura buna reușită a mișcării se va face o vie propagandă prin o comisie însărcinată cu conducerea întregii mișcări, sprijinindu-se lucrările acesteia prin un ordin circular, care în formă de pastorală va invita la contribuire pe toți fiii credincioși ai bisericii noastre. 3. Cu primirea și administrarea ofertelor de bani ce vor intra se însărcinează „Administrația centrală capitulară“. Aici sunt de a se trimite prin urmare toate sumele. 4. Dispozițiile luate în favorul orfelinatului se vor notifica din oficiu și Veneratelor Ordinariate din eparhiile sufragane, invitându-le să dea acestei mișcări caritative tot sprijinul de care sunt capabile.

Aceste sunt în rezumat dispozițiile Preaveneratului consistor arhiepiscopesc, care a dovedit prin aducerea lor, că este la înălțimea situației și că înțelege pe deplin spiritul vremilor noastre. Veșnică recunoștință i-se cuvine pentru aceasta. (ar.)

*

Păr. Dr. Alexandru Nicolescu, succesorul în canonicie al reposatului I. M. Moldovanu. Locul devenit vacant în capitulul mitropolitan pe urma adormirii în Domnul a iubitului și admiratului erou al bisericii și neamului nostru, a păr. I. M. Moldovanu, e complenit din 14 Februarie a. c., ales fiind de aleșii clerului unit prietinel și tovarășul nostru de muncă, *păr. Dr. Alexandru Nicolescu*, secretar mitrop. Moartea octogenarului „Dl. Modovănuț“, cum îi ziceam, a deș-

teptat regrete generale, iar intrarea triumfală a pâr. Dr. Nicolescu în capitlu a avut darul să producă bucurie generală. Am putea spune multe bune despre „Beniaminul“ capitlului blăjan, ne reținem însă, fiindcă Sf. Sa e unul dintre redactorii acestei reviste. Ce putem face, fără a fi socotiți de preocupați, e, să dăm o parte din recenziunea publicată în „Românul“, dela 5 Noemvrie 1915 despre lucrarea „Adevăruri eterne“ a noului canonic. Acolo între altele cetim și următoarele:

„Cetitorul acelor creații literare — se va convinge, că autorul, — care a fost un eminent profesor la teologie, o inimă de aur ca superior seminarial, un zelos apostol în America unde a păstorit, un generos ajutător al bisericii și școlii române, cum și al tuturor societăților noastre culturale mai de seamă, pentru cari a jertfit tot ce a putut cruță în cei zece ani de activitate publică și care a fost un însuflețit predicator la misiunile sfinte populare... — acela și în domeniul literaturii științifice s'a ridicat deodată la loc de frunte. S'a ridicat pe piscul Sionului românesc, de unde, cu mână plină, împrăstie lumină lină, căldură plăcută, judecăți alese și sentimente nobile, apărând cu înflăcărată însuflețire și cu o pregătire modernă științifică adevărurile evanghelice, mântuitoare de suflete și de neam“.

Li dorim vicață îndelungată și progres pe scara virtuților, sprijinindu-se și în viitor pe virtuțile, ce l-au caracterizat: pe umilință și blândeță. (Colegii de redacție.)

✱

† **Canonicul George Popoviciu.** In sara zilei de 9 Februarie a. c. s'a stâns vieța pământească a canonicului bisericii catedrale din Lugoj *George Popoviciu*. N'a fost orator, n'a avut talent pentru literatură, n'a lăsat averi pentru vre-un scop cultural ori filantropic, fiindcă a avut familie, dar a fost un muncitor înțelept și harnic în via Domnului, un bun păstor al turmei, ce i-s'a încredințat, pe care a iubit-o efective și de cătră care a fost iubit. Inainte cu 11 ani, cu ocaziunea unor misiuni sacre populare, am putut constată simpatiile și iubirea, cu cari îl încunjurau țărani, pe cari i-a păstorit în tinerețe ca preot — și preoții și învățătorii, pe cari i-a condus mai târziu ca protopop al Oraviței. Tot harnic, bun, condescendent, iubitor de neam și biserică a rămas și ca conducătorul tractului protopopesc al Lugoju și tot așa și în stalul canonic.

Facă-i Dumnezeu parte cu cei blânzi! (șr.)

Cărți și reviste.

Boros János, Az unió (hitegyesülés) kezdete Lugoson és Jakabffy Miklós táblabíró működése, Lugos? 111 pp. in 16°. Prețul?

Unirea s'a început în Lugoj ca în multe alte părți. O parte a credincioșilor s'a certat cu conducerea bisericească, a părăsit-o și a trecut la biserică »dușmană«. Incep apoi certele pentru cimiter și biserică, pe cari factorii civili le rezolvesc totdeauna conform intereselor lor. După lupte și frecări îndelungate oamenii și de o parte și de altă se obosesc și astfel urmează iarăși liniște și pace.

În 1835 devenind vacant unul dintre oficiile parohiale din Lugoj, episcopul Vârșetului l-a dat preotului Stefan Bărcean. Nefiind însă acesta pe placul protopopului n'a putut fi introdus în slujbă. În curând s'a ivit în oraș o altă vacanță. Bărcean nici acum n'a reușit. Astfel aderenții lui, spriginiți de o mulțime de catolici fruntași, au trecut la unire. În decursul luptelor, cari au urmat apoi din ruperea aceasta a relațiilor cu biserică veche, uniții au fost îmbrățișați și spriginiți cu multă căldură din partea pretorelui Nicolae Jakabffy.

Broșura păr. prepozit și prelat papal Ioan Boroș cuprinde povestirea acestor lupte și frământări ale credincioșilor uniți din Lugoj avute cu vechii lor tovarăși de credință. Sf. Sa și-a scris broșura ungurește. Împotriva acestui fapt n'avem nimic: fiecare scrie în limba care-i convine, dintr'un motiv sau altul, mai mult. Ne-ar fi plăcut însă dacă, scriind ungurește, Sf. Sa ar fi lăsat neschimonosite frumoasele nume de familie românești și ar fi scris în loc de Bercsán—Bărcean, în loc de Vulkán—Vulcan, în loc de Urszu—Ursu, în loc de Stáncsu—Stanciu, în loc de Iovicza—Ioviță și în loc de Koszta—Costa etc. Asemenea ne-ar fi plăcut dacă broșura nu ar fi fost scrisă de Boros János ci de Boroș János și credem că nici autorul, nici cartea n'ar fi pierdut prin aceasta nimic din valoare și importanță. (zp.)

*

Sub titlul »Amvonul și economia« nr. 8 (19 Februarie c.) al »*Revistei Economice*« din Sibiiu are la loc de frunte un judicios articol, în care se arată, cu multă competență, cari sunt în aceste vremuri datorințele de ordin economic ale preoțimii noastre din mijlocul poporului. Neamul nostru din această țară, lipsit aproape total de societățile și însoțirile economice menite să promoveze economia rațională, mai ales acum, când și în ce privește publicațiile economice stăm mai rău decât altădată și când, din pricina stărilor de războiu, au trebuit să se sisteze și prelegerile economice ținute în cadrele Asociațiunii, nu poate fi înstruat nicidecum mai bine în aceste lucruri decât prin reprezentanții amvoanelor noastre. De aceea se insistă cu putere pentru aceea, ca

preoțimea noastră să se intereseze, neasămănat mai mult ca mai înainte, de chestiunile economice cari în atâtea și atâtea forme pot fi discutate chiar și de pe amvon. »In lipsa altor mijloace de propagandă, — așa ni-se spune —, preotul ar trebui să fie cel dintâiu în sat, căruia să nu-i scape din vedere nici un moment, ce ar putea să aducă bine poporului său, cum nici acelea, cari ar putea să-i aducă pagube și netericiri... Povețele preoților, de regulă, sunt primite și urmate de credincioșii lor. De aceea preoții noștri să nu-și pregete a chibzul temeinic și neîntrerupt asupra tuturor împrejurărilor, cari pot să aducă poporului un bine și să-l ferească de pagube și nenorociri.«

Cuvinte foarte adevărate și sfaturi foarte bune sunt aceste. Căci într'adevăr, nime un poate și nu e dator să se intereseze în aceste vremuri de economia țaranului nostru în mai mare măsură, ca tocmai preoțimea de pe sate. De aceea ne bucurăm din inimă, că »R. E.« a ținut să releveze acest lucru, insistând și în amănunte asupra felului, cum ar trebui să se facă aceasta interesare. Este doar un principiu fundamental, că mizeria chiar de loc nu este prielnică întăririi sentimentelor religioase: pauperies maxima meretrix. Cel mult dacă observăm, că nu toate chestiunile economice, și că peste tot nu în orice formă, pot fi aduse pe amvon. Credem însă, că nici dd. dela »R. E.« nu s'au gândit într'atâta la amvon, cât mai mult la reprezentanții amvonului.

În acest senz iscălim apoi fără orice restricții. (ar.)

*

Revista săptămânală a preoțimii catolice maghiare »*Egyházi Közlöny*« din Budapesta continuă a ținea la suprafață chestiunea misionării în Balcan, în legătură cu care am crezut că e bine să relevăm în nr. nostru trecut chestiunea limbii liturgice a vlădiciei de Haidudorogh. Scriitorul acestor șire a trimis în senzul celor scrise în nr. trecut o mică întimpinare și autorului articolului din revista numită. Ea a provocat un nou articol, în fruntea aceleiaș reviste, în care se spun o seamă de lucruri, pe cari e bine să le fixăm și noi, arătând în aceeaș vreme și greșelile ce cuprinde.

Ni-se spune aici, că da, e adevărat, că bulla »Christifideles graeci« permite numai timp de trei ani folosirea limbilor de mai înainte (recte: a limbei paleoslave respective române), și că dela începutul acestui an (recte: din 8 Iunie 1915) ar trebui ca fiecare preot hajdudoroghist să se folosească de limba grecească, dar asta nu s'a putut. Și nu s'a putut pentrucă, vezi Doamne. învățarea limbii grecești se poate cu ușurință numai între împrejurări normale. După atentatul dela Debrețin, și mai ales după începerea războiului așa ceva ar fi fost însă cu neputință, și chiar pentru aceea Ordinariatul numitei dieceze a cerut, încă la începutul lui Noemvrie trecut, ca Roma să mai încuviințeze pe câțiva ani practica de până acum (recte: folosirea limbilor admise în

bullă papală!). Se recunoaște apoi că, deși Preasfințitul dela Nyiregyháza (încă nu cunoaștem documentul papal, prin care sediul să se fi mutat aici!) poate (sic!) n'a celebrat încă nici-când ungurește, alți preoți fac grecește singur canonul, iar ecteniile, Tatăl nostru ș. a. se fac în limba maghiară.

Mărturisirile aceste ale unei reviste, care până bine de curând nici nu voiă să știe de așa ceva, ne sunt foarte prețioase, fiindcă ele confirmă pe deplin cele ce scriam aici mai anul trecut (cf. p. 404 urm.) în această chestiune. Decât ele, desigur fără ca autorul să o vrea, ne mai spun și aceea, că după ce limba maghiară nici când n'a fost recunoscută de Roma ca limbă liturgică (a se vedea bulla de înființare!), — pe teritoriul vlădiciei de Hajdudorogh, unde ea totuș s'a folosit și se folosește, și încă la servicii liturgice (!), s'au săvârșit »acte de fâțișă neascultare față de Roma și chiar o directă tragere a ei pe sfoară«. Așa a fost înainte de 8 Iunie 1915, și este așa mai ales de atunci încoace, câtă vreme Roma, ipsis fatentibus, încă n'a încuviințat, pentru timpul de după acest dat, nici măcar practica prevăzută în bulla papală.

Nu putem deci decât să repetăm cuvintele din rândul trecut: *Worum in der Ferne schweifen...?* Mai ales când înșiși trebuie apoi să admită, că lucrurile dela Hajdudorogh nu sunt tocmai — coșer. (ar.)

TELEFON.

Manuscrisele nu se înapoiază.

M. Budapesta. Cu întrebarea Dtale — inspirată probabil de obișnuita ultimă pagină-reclam a »Românului« din Arad —, că oare tipografia »Concordia« de acolo mai primește ori nu »spre executare opuri, reviste, foi ș. a.,» trebuie să vă adresați deadreptul la numita tipografie. Noi știm doar atâta, că Nr. 2 din publicația populară de câte o singură (!) coală pe lună, »Calea Vieții«, nu a mai putut fi tipărit acolo și anume »din motive de ordin tehnic«. Bănuim deci, că nu mai primește nimic, decât poate »anunțuri funebrele«. Dar firește, aveți toată dreptatea, atunci ar trebui schimbată ultima pagină-reclam.

Dr. B. București. Vă suntem foarte recunoscători pentru abonamentele încasate, ce le-am primit prin P. L. Fetz în sumă de cor. 354.40. Binevoiți, Vă rugăm. a ne trimite și conspectul detaliat al abonaților, cari și-au achitat plata abonamentului.

T. Ghelar. A sosit. Se va publica îndată ce vom dispune de spațiu. Cu publicarea răspunsului Sf. Voastre vom și încheia apoi discuția în coloanele noastre.

N. Tulgheș. Suma de cor. 15, ce ne-ați trimis ca abonament în 21 Ianuarie a. c., am primit-o. Solvirile le chităm numai dacă ni-se cere aceasta expres.

Pentru redacție răspunde: Dr. Alexandru Rusu.

Proprietar-editor: Membrii redacției.